

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Organisation
des Nations Unies
pour l'éducation,
la science et la culture

Organización
de las Naciones Unidas
para la Educación,
la Ciencia y la Cultura

Организация
Объединенных Наций по
вопросам образования,
науки и культуры

منظمة الأمم المتحدة
للتربية والعلم والثقافة

联合国教育、
科学及文化组织

CLT/CIH/MCO/2010/PI/144
Paris, 26 Février 2010
Original: English

Official Translation of the 1954 Hague Convention for the Protection
of Cultural Property in the Event of Armed Conflict

Submitted by Montenegro

**KONVENCIJA O ZAŠTITI KULTURNIH DOBARA U SLUČAJU ORUŽANOG
SUKOBA SA PRAVILNIKOM O IZVRŠENJU**
*Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict with
Regulations for the Execution of the Convention*

Hag, 14. maj 1954. godine

Visoke ugovorne stranke,
uvažavajući da su tokom posljednjih oružanih sukoba kulturna dobra pretrpjela teška oštećenja i da su ona, zbog razvoja ratne tehnike, sve ugroženija od uništenja;
uvjerene da štete nanosene kulturnim dobrima, bez obzira na to kojem narodu pripadala, predstavljaju štetu kulturnoj baštini čitavoga čovječanstva jer svaki narod daje svoj doprinos svjetskoj kulturi;
smatrajući da je očuvanje kulturne baštine od velike važnosti za sve narode svijeta i da je važno toj baštini osigurati međunarodnu zaštitu;
vođene načelima o zaštiti kulturnih dobara u toku oružanog sukoba ustanovljenih u Haškim konvencijama iz 1899. i 1907. te u Vašingtonskom paktu od 15. aprila 1935.;
smatrajući da zaštita tih dobara ne može biti korisna ukoliko se ne organizuje još u vrijeme mira preduzimanjem i nacionalnih i međunarodnih mjera;
odlučne preduzeti sve moguće korake radi zaštite kulturnih dobara;
sporazumjele su se o sljedećim odredbama:

GLAVA I.
OPŠTE ODREDBE O ZAŠTITI

Član 1.

Definicija kulturnih dobara

U smislu ove Konvencije, kulturnim se dobrima, bez obzira na njihovo porijeklo ili njihovog vlasnika, smatraju:
a) pokretna ili nepokretna dobra od velike važnosti za baštinu naroda, kao što su spomenici arhitekture, umjetnički ili istorijski spomenici, bilo vjerski ili svjetovni; arheološki lokaliteti; skupovi građevina koji su kao cjeline istorijski ili umjetnički zanimljivi; umjetnička djela; rukopisi, knjige i drugi umjetnički, istorijski ili arheološki zanimljivi predmeti; naučne zbirke i važne zbirke knjiga, arhivske građe ili reprodukcija gore definisanih dobara;
b) zgrade čija je glavna i stvarna namjena očuvanje ili izlaganje kulturnih dobara definisanih u tački a), kao što su muzeji, velike biblioteke, mjesta čuvanja arhivske građe kao i skloništa namijenjena sklanjanju pokretnih kulturnih dobara definisanih u tački a) u slučaju oružanog sukoba;
c) sjedišta koja sadrže znatnu količinu kulturnih dobara definisanih u tačkama a) i b), nazvana “spomenička središta”.

Član 2.

Zaštita kulturnih dobara

U smislu ove Konvencije, zaštita kulturnih dobara obuhvata čuvanje i poštovanje tih dobara.

Član 3.

Čuvanje kulturnih dobara

Visoke ugovorne stranke obavezuju se da će, preduzimajući mjere koje smatraju primjerenima, još u vrijeme mira pripremiti čuvanje kulturnih dobara smještenih na vlastitom području od predvidivih posljedica oružanog sukoba.

Član 4.

Poštovanje kulturnih dobara

1. Visoke ugovorne stranke obavezuju se da će poštovati kulturna dobra smještena na vlastitom području, kao i na području ostalih visokih ugovornih stranaka, suzdržavajući se od upotrebe tih dobara i njihove neposredne okoline ili sredstava za njihovu zaštitu u svrhe koje bi ta dobra mogla izložiti uništenju ili oštećenju u slučaju oružanog sukoba, te suzdržavajući se od bilo kojega neprijateljskog čina prema tim dobrima.

2. Od obaveza navedenih u stavu 1. ovoga člana može se odstupiti samo u slučajevima kad vojna potreba imperativno nalaže takvo odstupanje.

3. Visoke ugovorne stranke obavezuju se da će osim toga zabraniti, spriječiti i, prema potrebi, zaustaviti svaki oblik krađe, pljačke ili otuđenja kulturnih dobara, kao i svako vandalsko djelo usmjereno prema tim dobrima. One će se suzdržati od rekvizicije pokretnih kulturnih dobara smještenih na području druge visoke ugovorne stranke.

4. One će se suzdržati od svih mjera represalija prema kulturnim dobrima.

5. Nijedna se visoka ugovorna stranka ne može u odnosu na drugu visoku ugovornu stranku osloboditi obaveza ustanovljenih u ovome članu na osnovu činjenice da posljednja nije primijenila mjere čuvanja propisane u Članu 3.

Član 5.

Okupacija

1. Svaka će visoka ugovorna stranka koja je u cjelosti ili djelimično okupirala područje druge visoke ugovorne stranke, koliko je god to moguće, pomoći napore nadležnih državnih vlasti okupiranog područja za čuvanje i očuvanje svojih kulturnih dobara.

2. Ako je potrebno preduzeti mjere za očuvanje kulturnih dobara smještenih na okupiranom području i oštećenih vojnim operacijama i ako ih nadležne državne vlasti ne mogu preduzeti, okupaciona će sila, utoliko koliko je to moguće i u uskoj saradnji s tim vlastima, preduzeti najnužnije mjere očuvanja.

3. Svaka će visoka ugovorna stranka, čiju vladu pripadnici nekog pokreta otpora smatraju svojom zakonitom vladom, upozoriti te pripadnike, ako je to moguće, na obavezu da se pridržavaju onih odredaba Konvencije koje se odnose na poštovanje kulturnih dobara.

Član 6.

Označavanje kulturnih dobara

U skladu s odredbama Člana 16., kulturna se dobra mogu označiti znakom raspoznavanja kako bi se olakšala njihova identifikacija.

Član 7.

Vojne mjere

1. Visoke ugovorne stranke obavezuju se da će još u vrijeme mira u vojne propise i preporuke unijeti takve odredbe koje osiguravaju pridržavanje ove Konvencije i da će kod pripadnika svojih oružanih snaga podsticati duh poštovanja kulture i kulturnih dobara svih naroda.

2. Visoke ugovorne stranke se obavezuju da će još u vrijeme mira, u sklopu svojih oružanih snaga, pripremiti ili ustanoviti službe ili stručno osoblje čiji je zadatak osigurati poštovanje kulturnih dobara i saradivati s civilnim vlastima odgovornim za čuvanje tih dobara.

GLAVA II. POSEBNA ZAŠTITA

Član 8.

Odobranje posebne zaštite

1. Pod posebnu se zaštitu može staviti ograničeni broj skloništa namijenjenih sklanjanju pokretnih kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba, spomeničkih središta i drugih nepokretnih kulturnih dobara od vrlo velike važnosti, pod uslovima:

a) da se nalaze na dovoljnoj udaljenosti od velikog industrijskog središta ili od ma kojeg važnog vojnog cilja kao što su, na primjer: aerodrom, radio stanica, organizacija koja se bavi poslovima nacionalne obrane, srazmjerno važna luka ili željeznička stanica ili glavni saobraćajni pravac;

b) da se ne upotrebljavaju u vojne svrhe.

2. Sklonište za pokretna kulturna dobra može se, takođe, bez obzira na lokaciju, staviti pod posebnu zaštitu ako je sagrađeno tako da ga bombardovanja najvjerojatnije ne bi oštetila.

3. Smatra se da se spomeničko središte upotrebljava u vojne svrhe kad se upotrebljava za premještanje vojnog osoblja ili vojne opreme, čak i pri prolaženju. Isto vrijedi kad su aktivnosti direktno povezane s vojnim operacijama, smještajem vojnog osoblja ili proizvodnjom ratnoga materijala obavljaju unutar toga središta.

4. Nadziranje nekog od kulturnih dobara pobrojanih u stavu 1. od u tu svrhu posebno ovlašćenih naoružanih stražara, ili nadzor policijskih snaga odgovornih za održavanje javnog reda blizu tih kulturnih dobara, ne smatra se upotrebom u vojne svrhe.

5. Ako je neko od kulturnih dobara pobrojanih u stavu 1. ovoga člana smješteno blizu nekoga važnoga vojnog cilja u smislu toga stava, ono se ipak može staviti pod posebnu zaštitu ako se visoka ugovorna stranka koja takvu zaštitu zahtijeva obaveže da u slučaju oružanog sukoba taj cilj neće upotrijebiti i, posebno, ako je riječ o luci, željezničkoj stanici ili aerodromu, da će odatle skrenuti sav promet. U tom slučaju takvo se skretanje mora pripremiti još u vrijeme mira.

6. Posebna se zaštita odobrava kulturnim dobrima njihovim upisom u *Međunarodni registar kulturnih dobara pod posebnom zaštitom*. Taj se upis može obaviti samo u skladu s odredbama ove Konvencije i pod uslovima predviđenim u *Pravilniku o izvršavanju Konvencije*.

Član 9.

Imunitet kulturnih dobara pod posebnom zaštitom

Visoke ugovorne stranke obavezuju se da će od trenutka upisa u *Međunarodni registar* osigurati imunitet kulturnih dobara pod posebnom zaštitom suzdržavanjem od svakog neprijateljskog čina usmjerenog protiv tih dobara i, osim u slučajevima predviđenim u stavu 5. Člana 8., od svake upotrebe takvih dobara ili njihove okoline u vojne svrhe.

Član 10.

Označavanje i kontrola

Za vrijeme oružanog sukoba kulturna dobra pod posebnom zaštitom moraju biti označena znakom raspoznavanja opisanim u Članu 16. i biti dostupna međunarodnoj kontroli kakva je predviđena u *Pravilniku o izvršavanju Konvencije*.

Član 11.

Opoziv imuniteta

1. Ako neka od visokih ugovornih stranaka u odnosu na bilo koje kulturno dobro pod posebnom zaštitom prekrši obaveze preuzete na osnovu Člana 9., protivnička je stranka, tako dugo dok to kršenje traje, oslobođena svoje obaveze da osigura imunitet dotičnog dobra. Ona će, međutim, kad je god to moguće, prethodno zahtijevati prestanak takvoga kršenja u razumnom roku.

2. Osim u slučaju predviđenom u stavu 1. ovoga člana, imunitet kulturnog dobra pod posebnom zaštitom može se opozvati samo u izuzetnim slučajevima neizbježne vojne potrebe i samo tako dugo dok ta potreba traje. Takvu potrebu može utvrditi samo komandant jedinice koja je po veličini jednaka diviziji ili veća. U svim slučajevima, kad to okolnosti dopuštaju, odluka o opozivu imuniteta dovoljno vremena unaprijed se saopštava protivničkoj stranki.

3. Stranka koja opoziva imunitet mora, što je prije moguće, pisano i navodeći razloge, obavijestiti glavnog povjerenika za kulturna dobra, predviđenog u Pravilniku o izvršavanju Konvencije.

GLAVA III. PREVOZ KULTURNIH DOBARA

Član 12.

Transport pod posebnom zaštitom

1. Transport isključivo namijenjen prevozu kulturnih dobara, bilo unutar nekog područja ili na neko drugo područje, može, na zahtjev zainteresovane visoke ugovorne stranke, biti pod posebnom zaštitom, pod uslovima predviđenim u *Pravilniku o izvršavanju Konvencije*.

2. Transport pod posebnom zaštitom biće pod međunarodnim nadzorom predviđenim u spomenutom Pravilniku i isticat će znak raspoznavanja opisan u Članu 16.

3. Visoke ugovorne stranke suzdržat će se od svakog neprijateljskog čina prema transportu pod posebnom zaštitom.

Član 13.

Prevoz u hitnim slučajevima

1. Ako visoka ugovorna stranka ocijeni da sigurnost određenih kulturnih dobara zahtijeva njihov prevoz i da je riječ o tako hitnom pitanju da se postupak predviđen u Članu 12. ne može sprovesti, posebno na početku oružanog sukoba, transport može isticati znak raspoznavanja opisan u Članu 16., osim ako je zahtjev za imunitetom u smislu Člana 12. već bio podnesen i odbijen. Koliko je god to moguće, saopštenje o transportu mora se uputiti protivničkim strankama. Transport kojim se kulturna dobra prevoze na područje druge zemlje ne može isticati znak raspoznavanja, osim ako mu je imunitet izričito odobren.

2. Visoke ugovorne stranke preduzet će, koliko je god to moguće, mjere opreza potrebne kako bi se izbjeglo neprijateljsko djelovanje usmjereno protiv transporta koji je opisan u stavu 1. ovoga člana i koji isticat će znak raspoznavanja.

Član 14.

Imunitet od konfiskacije, oduzimanja i zaplijene

1. Imunitet od konfiskacije, oduzimanja i zaplijene uživaju:

a) kulturna dobra kojima pripada zaštita predviđena u Članu 12. ili ona predviđena u Članu 13.;

b) prevozna sredstva isključivo namijenjena prevozu tih dobara.

2. Ništa u ovome članu ne ograničava pravo pregleda i kontrole.

GLAVA IV. OSOBLJE

Član 15.

Osoblje

Utoliko koliko je to spojivo s interesima sigurnosti, osoblje zaduženo za zaštitu kulturnih dobara mora se, u interesu tih dobara, poštovati i, ako padne u ruke protivničke stranke, mora mu biti omogućeno da nastavi izvršavati svoje dužnosti kad kulturna dobra za koja je odgovorno takođe padnu u ruke protivničke stranke.

GLAVA V. ZNAK RASPOZNAVANJA

Član 16.

Znak Konvencije

1. Znak raspoznavanja Konvencije sastoji se od jednog štita, zaoštrenog pri dnu, podijeljenog na četiri unakrsna polja obojena tamnoplavo i bijelo (štit se formira od jednog tamnoplavog kvadrata, čiji jedan ugao formira dno štita, i od jednog tamnoplavog trougla iznad kvadrata, tako da obilježavaju po jedan bijeli trougao sa obje strane).

2. Znak se upotrebljava pojedinačno ili ponovljen tri puta u trougaonom obliku (jedan štit ispod), pod uslovima predviđenim u Članu 17.

Član 17.

Upotreba znaka

1. Znak raspoznavanja kao skup od tri znaka može se upotrijebiti kao sredstvo identifikacije samo:
  - a) za nepokretna kulturna dobra pod posebnom zaštitom;
  - b) za transporte kulturnih dobara pod uslovima predviđenima u Članovima 12. i 13.;
  - c) za improvizovana skloništa pod uslovima predviđenima u *Pravilniku o izvršavanju Konvencije*.
2. Znak raspoznavanja može se upotrijebiti pojedinačno kao sredstvo identifikacije samo:
  - a) za kulturna dobra koja nijesu pod posebnom zaštitom;
  - b) za osobe odgovorne za obavljanje kontrole u skladu s *Pravilnikom o izvršavanju Konvencije*;
  - c) za osoblje zaduženo za zaštitu kulturnih dobara;
  - d) za lična dokumenta predviđena u *Pravilniku o izvršavanju Konvencije*.
3. Za vrijeme oružanog sukoba zabranjena je upotreba znaka raspoznavanja u slučajevima koji nijesu pomenuti u prethodnim stavovima ovoga člana i upotreba u bilo koju svrhu znaka sličnog znaku raspoznavanja.
4. Znak raspoznavanja ne može se staviti na bilo koje nepokretno kulturno dobro a da se istodobno ne istakne i ovlaštenje, propisno datirano i potpisano od nadležne vlasti visoke ugovorne stranke.

GLAVA VI. POLJE PRIMJENE KONVENCIJE

Član 18.

Primjena Konvencije

1. Osim odredaba koje moraju biti na snazi još u vrijeme mira, ova se Konvencija primjenjuje u slučaju objavljenog rata i svakoga drugoga oružanog sukoba koji izbije između dviju ili više visokih ugovornih stranaka, čak i ako ratno stanje nije priznato od jedne ili više njih.
2. Konvencija se, takođe, primjenjuje u svim slučajevima okupacije dijela ili čitavoga područja visoke ugovorne stranke, čak i ako ta okupacija ne nailazi ni na kakav oružani otpor.
3. Ako neka sila u sukobu nije stranka ove Konvencije, sile koje su stranke ipak ostaju njome vezane u svojim međusobnim odnosima. One će, uz to, biti vezane Konvencijom u odnosu na navedenu silu ako ona izjavi da prihvata odredbe Konvencije, i to tako dugo dok ih primjenjuje.

Član 19.

Sukobi koji nemaju međunarodni karakter

1. U slučaju oružanog sukoba koji nema međunarodni karakter i koji izbije na području neke od visokih ugovornih stranaka, svaka od stranaka sukoba dužna je primjenjivati najmanje one odredbe ove Konvencije koje se odnose na poštovanje kulturnih dobara.
2. Stranke sukoba nastojeće posebnim sporazumima staviti na snagu sve ili dio ostalih odredaba ove Konvencije.
3. Organizacija Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu može strankama sukoba ponuditi svoje usluge.
4. Primjena prethodnih odredaba ne dira u pravni položaj stranaka sukoba.

GLAVA VII. IZVRŠAVANJE KONVENCIJE

Član 20.

Pravilnik o izvršavanju Konvencije

Načini primjene ove Konvencije određeni su u Pravilniku o izvršavanju Konvencije, koji je njen sastavni dio.

Član 21.

Sile zaštitnice

Ova se Konvencija i Pravilnik o njenom izvršavanju primjenjuju u saradnji sa silama zaštitnicama čija je dužnost štiti interese stranaka sukoba.

Član 22.

Postupak mirenja

1. Sile zaštitnice pružaju dobre usluge u svim slučajevima kad to ocijene korisnim u interesu kulturnih dobara, posebno ako postoji neslaganje između stranaka sukoba o primjeni ili u tumačenju odredaba ove Konvencije ili Pravilnika o njenom izvršavanju.
2. U tu svrhu svaka od sila zaštitnica može, na poziv jedne stranke, Generalnog direktora organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu ili samoinicijativno, strankama sukoba predložiti sastanak njihovih predstavnika i, posebno, vlasti odgovornih za zaštitu kulturnih dobara, ako je to primjereno, na prikladno odabranom neutralnom području. Stranke sukoba dužne su dati predloge o sastanku koji su im podneseni. Sile zaštitnice predložiće strankama sukoba osobu koja pripada nekoj neutralnoj sili ili koju predloži Generalni direktor Organizacije ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu, a koju će se pozvati da u svojstvu predsjedavajućeg učestvuje na takvom sastanku.

Član 23.

Pomoć UNESCO-a

1. Visoke ugovorne stranke mogu pozvati Organizaciju Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu radi pružanja tehničke pomoći u organizaciji zaštite njihovih kulturnih dobara ili u vezi sa svakim drugim problemom koji proizlazi iz primjene ove Konvencije i Pravilnika o njenom izvršavanju. Organizacija će pružati takvu pomoć u opsegu određenom njenim programom i sredstvima.

2. Organizacija je ovlaštena da o tom pitanju samoinicijativno daje predloge visokim ugovornim strankama.

Član 24.

Posebni sporazumi

1. Visoke ugovorne stranke mogu sklopiti posebne sporazume o svim pitanjima za koja im se čini primjerenim da ih urede izdvojeno.

2. Ne može se sklopiti nijedan posebni sporazum koji bi umanjio zaštitu koju ova Konvencija osigurava kulturnim dobrima i osoblju zaduženom za njihovu zaštitu.

Član 25.

Diseminacija Konvencije

Visoke ugovorne stranke obavezuju se da će u svojim odnosnim zemljama što je više moguće, u vrijeme mira i u vrijeme oružanog sukoba, razglašavati tekst ove *Konvencije* i *Pravilnika* o njenom izvršavanju. One se naročito obavezuju da će njegovo proučavanje unijeti u vojne i, po mogućnosti, u civilne obrazovne programe kako bi se s načelima Konvencije upoznalo cjelokupno stanovništvo, a posebno oružane snage i osoblje zaduženo za zaštitu kulturnih dobara.

Član 26.

Prevodi i izvještaji

1. Visoke ugovorne stranke saopštavaće međusobnim, posredovanjem Generalnog direktora Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu, službene prevode ove *Konvencije* i *Pravilnika o njenom izvršavanju*.

2. Uz to, najmanje jedanput svake četiri godine, one će Generalnom direktoru dostavljati izvještaj s informacijama koje procjenjuju primjerenim o preduzetim, pripremljenim ili razmotrenim mjerama njihovih odnosnih vlasti u sprovođenju ove *Konvencije* i *Pravilnika o njenom izvršavanju*.

Član 27.

Sastanci

1. Generalni direktor Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu može, s pristankom Izvršnog savjeta, sazivati sastanke predstavnika visokih ugovornih stranaka. On je dužan da to učini ako to zahtijeva najmanje jedna petina visokih ugovornih stranaka.

2. Ne prejudicirajući druge funkcije koje su mu povjerene ovom Konvencijom i Pravilnikom o njenom izvršavanju, svrha sastanka je proučiti probleme koji se odnose na primjenu Konvencije i Pravilnika o njenom izvršavanju i što se toga tiče izraditi predloge.

3. Osim toga, ako je zastupljena većina visokih ugovornih stranaka, na sastanku se može razmotriti revizija *Konvencije* i *Pravilnika o njenom izvršavanju*, i to u skladu s odredbama Člana 39.

Član 28.

Sankcije

Visoke ugovorne stranke obavezuju se da će, u okviru svojeg kaznenog zakonodavstva, preduzeti sve potrebne mjere kako bi se osobe, bez obzira na njihovo državljanstvo, koje su izvršile ili naredile da se izvrši povreda ove *Konvencije* progonile i podvrgnule kaznenim ili disciplinskim sankcijama.

ZAVRŠNE ODREDBE

Član 29.

Jezici

1. Ova je Konvencija sastavljena na engleskom, francuskom, ruskom i španskom jeziku, tako da su ta četiri teksta jednako vjerodostojna.

2. Organizacija Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu dati će izraditi prevode Konvencije na ostale službene jezike svoje Opšte konferencije.

Član 30.

Potpisivanje

Ova će Konvencija nositi datum 14. maj 1954. i ostaje do 31. decembra 1954. otvorena za potpisivanje svim državama pozvanim na Konferenciju koja je održana u Hagu od 21. aprila 1954. do 14. maja 1954.

Član 31.

Ratifikacija

1. Ova Konvencija podliježe ratifikaciji država potpisnica u skladu s njihovim odnosnim ustavnim postupkom.

2. Isprave o ratifikaciji polažu se kod Generalnog direktora Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu.

Član 32.

Pristupanje

Od dana stupanja na snagu ova će Konvencije biti otvorena za pristup svim državama spomenutim u Članu 30. koje nijesu potpisnice, kao i svim ostalim državama koje Izvršni savjet Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu pozove da pristupe. Pristup se ostvaruje polaganjem isprave o pristupu kod Generalnog direktora Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu.

Član 33.

Stupanje na snagu

1. Ova Konvencija stupa na snagu tri mjeseca nakon što bude položeno pet isprava o ratifikaciji.
2. Poslije toga ona stupa na snagu za svaku visoku ugovornu stranku tri mjeseca nakon polaganja njene isprave o ratifikaciji ili pristupu.
3. U situacijama predviđenima u Članovima 18. i 19., za stranke koje su položile isprave o ratifikaciji ili pristupu prije ili nakon početka neprijateljstava ili okupacije, Konvencija stupa na snagu odmah. U takvim će slučajevima Generalni direktor Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu na najbrži mogući način dostaviti obavještenja predviđene u Članu 38.

Član 34.

Stvarna primjena

1. Države stranke Konvencije preduzeti će na dan njenoga stupanja na snagu sve potrebne mjere kako bi osigurale njenu stvarnu primjenu u periodu od šest mjeseci nakon tog stupanja na snagu.
2. Taj period može biti šest mjeseci od dana polaganja isprave o ratifikaciji ili pristupu za svaku državu koja položi ispravu o ratifikaciji ili pristupu nakon dana stupanja Konvencije na snagu.

Član 35.

Primjena Konvencije na druga područja

U času ratifikacije ili pristupa, ili u bilo koje vrijeme nakon toga, svaka visoka ugovorna stranka može, notifikacijom upućenom Generalnom direktoru Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu, izjaviti da će se ova Konvencija primjenjivati na sva ili na neko od područja za čije je međunarodne odnose ona odgovorna. Spomenuta notifikacija počinje proizvoditi dejstvo tri mjeseca nakon datuma njenog prijema.

Član 36.

Odnos prema prethodnim konvencijama

1. U odnosima između sila koje su vezane Haškim konvencijama o zakonima i običajima rata na kopnu (IV.) te o bombardovanju od pomorskih snaga u vrijeme rata (IX.), bilo onima od 29. jula 1899. ili onima od 18. oktobra 1907., i koje su stranke ove Konvencije, poslednja dopunjuje spomenutu Konvenciju (IX.) i Pravilnik pridodan spomenutoj Konvenciji (IV.) te zamjenjuje znak opisan u Članu 5. spomenute Konvencije (IX.) znakom opisanim u Članu 16. ove Konvencije u slučajevima u kojima ova Konvencija i Pravilnik o njenom izvršavanju predviđaju upotrebu toga znaka raspoznavanja.
2. U odnosima između sila koje su vezane *Vašingtonskim paktom* od 15. aprila 1935. za zaštitu umjetničkih i naučnih ustanova i istorijskih spomenika (*Roerichov pakt*) i koje su stranke ove Konvencije, posljednja dopunjuje *Rorihov pakt* i zamjenjuje zastavu raspoznavanja opisanu u Članu III. *Rorihovog pakta* znakom određenim u Članu 16. ove Konvencije u slučajevima u kojima ova *Konvencija* i *Pravilnik o njenom izvršavanju* predviđaju upotrebu toga znaka raspoznavanja.

Član 37.

Otkazivanje

1. Svaka visoka ugovorna stranka može otkazati ovu Konvenciju u svoje ime ili u ime svakog područja za čije je međunarodne odnose ona odgovorna.
2. Otkaz se notifikuje pisanom ispravom koja se polaže kod Generalnog direktora Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu.
3. Otkaz počinje da proizvodi dejstvo godinu dana nakon prijema isprave o otkazu. Međutim, ako u času isteka te godine stranka koja otkazuje učestvuje u oružanom sukobu, otkaz neće proizvesti dejstvo do prestanka neprijateljstava i u svakom slučaju tako dugo dok se ne završe operacije vraćanja kulturnih dobara.

Član 38.

Obavještenja

Generalni direktor Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu obavijestiće države navedene u Članovima 30. i 32., kao i Ujedinjene nacije, o polaganju svih isprava o ratifikaciji, pristupu ili prihvatanjima predviđenim u Članovima 31., 32. i 39. te o notifikacijama i otkazima predviđenima u odnosnim Članovima 35., 37. i 39.

Član 39.

Revizija Konvencije i Pravilnika o njenom izvršavanju

1. Svaka visoka ugovorna stranka može predložiti izmjene ove *Konvencije* i *Pravilnika o njenom izvršavanju*. Tekst svake predložene izmjene saopštava se Generalnom direktoru Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu, koji će ga dostaviti svakoj visokoj ugovornoj stranki, sa zahtjevom da ga u roku od četiri mjeseca obavijesti o tome:

- a) želi li da se sazove konferencija radi razmatranja predložene izmjene;
- b) je li sklona prihvatanju predložene izmjene bez održavanja konferencije;
- c) je li sklona odbijanju predložene izmjene bez sazivanja konferencije.

2. Odgovore primljene na osnovu stava 1. ovoga člana Generalni direktor dostavlja svim visokim ugovornim strankama.

3. Ako su sve visoke ugovorne stranke, koje su u određenom roku obavijestile Generalnog direktora Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu, shodno tački b) stava 1. ovoga člana, obavijestile Generalnog direktora da su sklone prihvatanju izmjene bez održavanja konferencije, on će notifikaciju njihove odluke izvršiti u skladu s Članom 38. Izmjena stupa na snagu za sve visoke ugovorne stranke kada istekne devedeset dana od te notifikacije.

4. Generalni direktor saziva konferenciju visokih ugovornih stranaka radi razmatranja predložene izmjene ako to zahtijeva više od jedne trećine visokih ugovornih stranaka.

5. Izmjene *Konvencije* ili *Pravilnika o njenom izvršavanju*, podvrgnute postupku predviđenom u prethodnom stavu, stupaju na snagu tek nakon što ih jednoglasno usvoje visoke ugovorne stranke zastupljene na konferenciji i prihvati svaka visoka ugovorna stranka.

6. Prihvatanje visokih ugovornih stranaka izmjena *Konvencije* ili *Pravilnika o njenom izvršavanju* koje usvoji konferencija spomenuta u stavovima 4. i 5., vrši se polaganjem službene isprave kod Generalnog direktora Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu.

7. Nakon stupanja na snagu izmjena ove *Konvencije* ili *Pravilnika o njenom izvršavanju*, samo tako izmijenjeni tekst *Konvencije* i *Pravilnika o njenom izvršavanju* ostaje otvoren za ratifikaciju ili pristup.

Član 40.

Registracija

U skladu sa Članom 102. Povelje Ujedinjenih nacija, ova će se *Konvencija* registrovati u Kancelariji Ujedinjenih nacija na zahtjev Generalnog direktora Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu.

U potvrdu toga su potpisani, prema propisima ovlašteni, potpisali ovu *Konvenciju*.

Sastavljeno u Hagu, 14. maja 1954., u jednom jedinom primjerku koji se polaže u arhive Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu, a kojega će se vjerno ovjereni prepisi dostaviti svim državama navedenima u Članovima 30. i 32., kao i Ujedinjenim nacijama.

PRAVILNIK O IZVRŠAVANJU KONVENCIJE ZA ZAŠTITU KULTURNIH DOBARA U SLUČAJU ORUŽANOG SUKOBA

GLAVA I. KONTROLA

Član 1.

Međunarodni popis osoba

Čim *Konvencija* stupi na snagu, Generalni direktor Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu utvrdiće međunarodni popis sastavljen od svih osoba imenovanih od visokih ugovornih stranaka, sposobnih za obavljanje dužnosti glavnog povjerenika za kulturna dobra. Taj će se popis periodično revidirati na inicijativu Generalnog direktora Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu, a na osnovu zahtjeva visokih ugovornih stranaka.

Član 2.

Organizovanje kontrole

Čim neka visoka ugovorna stranka postane učesnik oružanog sukoba na koji se primjenjuje Član 18. *Konvencije*:

- a) ona će imenovati predstavnika za kulturna dobra smještena na njenom području; ako okupira neko drugo područje, dužna je imenovati posebnog predstavnika za kulturna dobra na tom području;
- b) sila zaštitnica svake stranke koja je protivnička toj visokoj ugovornoj stranki imenovaće delegate kod posljednje, u skladu sa Članom 3. koji slijedi;
- c) kod te visoke ugovorne stranke imenovaće se glavni povjerenik za kulturna dobra, u skladu sa Članom 4.

Član 3.

Imenovanje delegata sila zaštitnica

Sila zaštitnica imenuje svoje delegate iz reda članova diplomatskog ili konzularnog osoblja ili, uz prihvatanje stranke kod koje će biti akreditovani, iz reda drugih osoba.

Član 4.

Imenovanje glavnog povjerenika

1. Glavni će povjerenik za kulturna dobra biti odabran s međunarodnog popisa osoba zajedničkim sporazumom između stranke kod koje će biti akreditovan i sila zaštitnica protivničkih stranaka.

2. Ako stranke ne postignu sporazum u roku od tri nedjelje računajući od početka pregovora o tom pitanju, zahtijevaće od predsjednika Međunarodnog suda da imenuje glavnog povjerenika, koji će svoju dužnost preuzeti tek pošto dobije saglasnost stranke kod koje će biti akreditovan.

Član 5.

Zadaci delegata

Delegati sila zaštitnica utvrđuju kršenja *Konvencije*, istražuju, uz pristanak stranke kod koje su akreditovani, okolnosti u kojima su se dogodila, preduzimaju na mjestu događaja korake kako bi ih zaustavili te, ako je to potrebno, obavještavaju glavnog povjerenika. Njega stalno obavještavaju o svojem djelovanju.

Član 6.

Zadaci glavnog povjerenika

1. Glavni povjerenik za kulturna dobra razmatra, zajedno s predstavnicima stranke kod koje je akreditovan i zainteresovanim delegatima, pitanja koja se pojave u vezi s primjenom *Konvencije*.

2. U slučajevima predviđenim ovim *Pravilnikom* on je ovlašten za donošenje odluka i imenovanja.

3. Uz dozvolu stranke kod koje je akreditovan, on ima pravo narediti istragu ili je sam voditi.

4. Kod stranaka sukoba ili njihovih sila zaštitnica on preduzima sve korake koje smatra korisnima za primjenu *Konvencije*.

5. On sastavlja potrebne izvještaje o primjeni *Konvencije* i saopštava ih zainteresovanim strankama i njihovim silama zaštitnicama. Prepise tih izvještaja upućuje Generalnom direktoru Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu, koji se može koristiti samo u njima sadržanim tehničkim podacima.

6. Ako nema sile zaštitnice, glavni povjerenik obavlja dužnosti povjerene sili zaštitnici Članovima 21. i 22. *Konvencije*.

Član 7.

Inspektori i stručnjaci

1. Svaki put kad glavni povjerenik za kulturna dobra, na zahtjev zainteresovanih delegata ili nakon savjetovanja s njima, to smatra potrebnim, predlaže stranki kod koje je akreditovan na saglasnost osobu u svojstvu inspektora za kulturna dobra, kojem će se povjeriti određeni zadaci. Inspektor je odgovoran samo glavnom povjereniku.

2. Glavni povjerenik, delegati i inspektori mogu se obratiti za usluge stručnjacima, koji će se, takođe, predložiti na saglasnost stranki spomenutoj u prethodnom stavu.

Član 8.

Obavljanje kontrole

Glavni povjerenici za kulturna dobra, delegati sila zaštitnica, inspektori i stručnjaci ni u kojem slučaju ne smiju prekoračiti svoja ovlaštenja. Oni posebno moraju voditi računa o potrebama sigurnosti visoke ugovorne stranke kod koje su akreditovani i u svim okolnostima postupati u skladu sa zahtjevima vojne situacije o kakvoj ih je obavijestila ta visoka ugovorna stranka.

Član 9.

Zamjena sila zaštitnica

Ako se stranka sukoba ne koristi ili se prestane koristiti djelovanjem sile zaštitnice, može se neka neutralna država zamoliti da preuzme dužnosti sile zaštitnice koje se tiču imenovanja glavnog povjerenika za kulturna dobra u skladu s postupkom predviđenim u Članu 4. Tako imenovani glavni povjerenik, ako zatreba, povjeriće inspektorima dužnosti delegata sila zaštitnica određene ovim *Pravilnikom*.

Član 10.

Troškovi

Nagrada i troškovi glavnog povjerenika za kulturna dobra, inspektora i stručnjaka padaju na teret stranke kod koje su akreditovani. Nagrada i troškovi delegata sila zaštitnica predmet su sporazuma između tih sila i država čije interese štite.

GLAVA II. POSEBNA ZAŠTITA

Član 11.

Improvizovana skloništa

1. Ako je, tokom oružanog sukoba, visoka ugovorna stranka zbog nepredviđenih okolnosti prisiljena urediti improvizovano sklonište i ako želi da se ono stavi pod posebnu zaštitu, ona će o toj činjenici odmah obavijestiti glavnog povjerenika koji je kod nje akreditovan.

2. Ako glavni povjerenik smatra da okolnosti i važnost kulturnih dobara koja su sklonjena u to improvizovano sklonište opravdavaju takvu mjeru, on može ovlastiti visoku ugovornu stranku da takvo sklonište označi znakom raspoznavanja određenim u Članu 16. *Konvencije*. O svojoj će odluci bez odlaganja obavijestiti zainteresovane delegate sila zaštitnica, od kojih svaki može, u roku od trideset dana, narediti skidanje znaka bez odugovlačenja.

3. Čim ti delegati izraze svoju saglasnost ili ako je rok od trideset dana istekao a da nijedan od zainteresovanih delegata nije stavio prigovor i ako improvizovano sklonište, prema mišljenju glavnog povjerenika, ispunjava uslove predviđene u Članu 8. *Konvencije*, glavni će povjerenik od Generalnog direktora Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu zahtijevati da sklonište upiše u *Registar kulturnih dobara pod posebnom zaštitom*.

Član 12.

Međunarodni registar kulturnih dobara pod posebnom zaštitom

1. Utvrđuje se Međunarodni registar kulturnih dobara pod posebnom zaštitom.

2. Generalni direktor Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu vodi taj Registar. Prepise dostavlja glavnom sekretaru Ujedinjenih nacija i visokim ugovornim strankama.

3. Registar je podijeljen na odjeljke, svaki od njih u ime jedne visoke ugovorne stranke. Svaki je dio podijeljen na tri stava pod ovim naslovima: skloništa, spomenička središta, ostala nepokretna kulturna dobra. Generalni direktor određuje koje podatke sadrži svaki odjeljak.

Član 13.

Zahtjevi za upis

1. Svaka visoka ugovorna stranka može Generalnom direktoru Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu podnijeti zahtjeve za upis u Registar određenih skloništa, spomeničkih središta ili drugih nepokretnih kulturnih dobara smještenih na njenom području. Takvi zahtjevi sadrže podatke o mjestu gdje se ta dobra nalaze i potvrdu da ta dobra ispunjavaju uslove predviđene u Članu 8. *Konvencije*.

2. U slučaju okupacije okupaciona sila ima pravo podnijeti takav zahtjev.

3. Generalni će direktor Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu bez odlaganja poslati prepise zahtjeva za upis svakoj visokoj ugovornoj stranki.

Član 14.

Prigovori

1. Svaka visoka ugovorna stranka može, pismom upućenim Generalnom direktoru Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu, podnijeti prigovor na upis nekog kulturnog dobra. On to pismo mora primiti u roku od četiri mjeseca od dana kad je poslao prepis zahtjeva za upis.

2. Takav prigovor mora biti obrazložen, ali tako da jedini valjani razlozi mogu biti:

a) da dobro nije kulturno dobro;

b) da dobro ne ispunjava uslove spomenute u Članu 8. *Konvencije*.

3. Generalni će direktor bez odlaganja poslati prepis pisma s prigovorom visokim ugovornim strankama. Ako je to potrebno, on će zatražiti mišljenje Međunarodnog odbora za kulturna dobra, umjetničke i istorijske lokalitete i arheološke iskopine te, ako to ocijeni korisnim, svakoga drugog nadležnog tijela ili osobe.

4. Generalni direktor ili visoka ugovorna stranka koja zahtijeva upis može, kod visoke ugovorne stranke koja je podnijela prigovor, preduzeti sve korake koje smatra potrebnim kako bi se prigovor povukao.

5. Ako visoka ugovorna stranka, nakon što je u vrijeme mira podnijela zahtjev za upis nekoga kulturnog dobra u *Registar*, postane učesnica oružanog sukoba prije nego što je upis izvršen, Generalni će direktor odmah upisati dotično kulturno dobro u *Registar* privremeno, u očekivanju usvajanja, povlačenja ili poništenja svakoga prigovora koji može ili je mogao biti podnesen.

6. Ako u roku od šest mjeseci od dana kad je primio pismo s prigovorom Generalni direktor ne primi od visoke ugovorne stranke koja je podnijela prigovor obavještenje o tome da je prigovor povučen, visoka ugovorna stranka koja je podnijela zahtjev za upis može zahtijevati arbitražu u skladu s postupkom predviđenim u sljedećem stavu.

7. Zahtjev za arbitražu mora se podnijeti najkasnije godinu dana od dana kad je Generalni direktor primio pismo s prigovorom. Svaka od dviju stranaka spora imenuje jednog arbitra. U slučaju kad je neki zahtjev za upis bio predmetom više od jednoga prigovora, visoke ugovorne stranke koje su podnijele prigovor imenuju zajedno jednog arbitra. Ta će dva arbitra odabrati glavnog arbitra s međunarodnog popisa predviđenoga u Članu 1. ovoga Pravilnika. Ako se arbitri o tom odabiru ne mogu složiti, zamoliće predsjednika Međunarodnog suda da imenuje glavnog arbitra, koji se ne mora nužno odabrati s međunarodnog popisa. Tako ustrojeni arbitražni sud određuje vlastiti postupak. Na njegove odluke nema žalbe.

8. Svaka visoka ugovorna stranka može, u času kad izbije spor u kojem je stranka, izjaviti da ne želi primijeniti arbitražni postupak predviđen u prethodnom stavu. U tom će slučaju Generalni direktor prigovor na zahtjev za upis podnijeti visokim ugovornim strankama. Prigovor će se usvojiti samo ako to visoke ugovorne stranke odluče dvotrećinskom većinom onih koje su glasale. Glasa se dopisno, osim ako Generalni direktor Organizacije Ujedinjenih

nacija za prosvjetu, nauku i kulturu smatra prijeko potrebnim sazivanje sastanka na osnovu ovlaštenja koje su mu data Članom 27. *Konvencije*. Ako Generalni direktor odluči da se glasa dopisno, pozvaće visoke ugovorne stranke da mu u zapečaćenim pismima dostave svoje glasove u roku od šest mjeseci od dana kad im je upućen poziv da to učine.

Član 15.

Upis

1. Generalni direktor Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu daje upisati u Registar, pod rednim brojem, svako kulturno dobro za koje je podnesen zahtjev za upis ako taj zahtjev nije, u roku predviđenom u stavu 1. Člana 14., bio predmet prigovora.

2. U slučaju kad je podnesen prigovor, a s izuzetkom odredbe stava 5. Člana 14., Generalni će direktor upisati dobro u Registar samo ako je prigovor povučen ili ako nije usvojen shodno postupku ustanovljenom u stavu 7. Člana 14. ili onom ustanovljenom u stavu 8. istoga Člana.

3. U slučaju predviđenom u stavu 3. Člana 11. Generalni će direktor upisati dobro u Registar ako to zahtijeva glavni povjerenik za kulturna dobra.

4. Generalni će direktor, bez odlaganja, Generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija, visokim ugovornim strankama i, na zahtjev stranke koje zahtijeva upis, svim ostalim državama navedenima u Članovima 30. i 32. *Konvencije*, poslati ovjeren prepis svakoga upisa u Registar. Upis stupa na snagu trideset dana nakon slanja takvih prepisa.

Član 16.

Brisanje

1. Generalni direktor Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu daje da se kulturno dobro briše iz *Registra*:

a) na zahtjev visoke ugovorne stranke na čijem se području dobro nalazi;

b) ako je visoka ugovorna stranka koja je podnijela zahtjev za upis otkazala *Konvenciju*, i to kad taj otkaz stupi na snagu;

c) u slučaju predviđenom u stavu 5. Člana 14. kad je neki prigovor usvojen shodno postupku spomenutom u stavu 7. Člana 14. ili onom predviđenom u stavu 8. istoga člana.

2. Generalni će direktor, bez odlaganja, Generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija i svim državama koje su primile prepis upisa u *Registar*, poslati ovjeren prepis svakoga brisanja iz *Registra*. Brisanje stupa na snagu trideset dana nakon slanja takvih prepisa.

GLAVA III. PREVOZ KULTURNIH DOBARA

Član 17.

Postupak za sticanje imuniteta

1. Zahtjev spomenut u stavu 1. Člana 12. *Konvencije* upućuje se glavnom povjereniku za kulturna dobra. U njemu se moraju navesti razlozi za njegovo podnošenje te približan broj i važnost kulturnih dobara koje treba prevesti, mjesto gdje se ta dobra u to vrijeme nalaze, novo predviđeno mjesto, prevozna sredstva, put kojim će ići, predviđeni datum prevoza i sve druge korisne informacije.

2. Ako glavni povjerenik, nakon što prihvati mišljenja koja smatra primjerenima, procijeni da je taj prevoz opravdan, savjetovaće se sa zainteresovanim delegatima sila zaštitnica o mjerama za njegovo obavljanje. Nakon takvog savjetovanja on će o tom prevozu obavijestiti zainteresovane stranke sukoba, uključujući u to saopštavanje svih korisnih informacija.

3. Generalni povjerenik imenuje jednoga ili više inspektora koji će se uvjeriti da transport sadrži samo dobra navedena u zahtjevu, da se prevoz obavlja na odobrene načine i da transport nosi znak raspoznavanja. Taj inspektor ili ti inspektori prate transport do odredišta.

Član 18.

Prevoz u inostranstvo

Ako se prevoz pod posebnom zaštitom obavlja na područje druge zemlje, uređen je ne samo Članom 12. *Konvencije* i Članom 17. ovoga *Pravilnika*, nego i sljedećim odredbama:

a) za vrijeme dok se kulturna dobra nalaze na području druge države, ta je država depozitar i brine se o tim dobrima s jednakom pažnjom kakvu posvećuje svojim kulturnim dobrima slične važnosti;

b) država depozitar vratiće ta dobra tek nakon prestanka sukoba; taj će se povraćaj ostvariti u roku od šest mjeseci nakon što je zatražen;

c) za vrijeme uzastopnih prevoza i za vrijeme dok se nalaze na području druge države, kulturna su dobra izuzeta od konfiskacije i ne mogu biti predmetom raspolaganja ni deponenta niti depozitara. Međutim, ako to sigurnost dobara zahtijeva, depozitar može, uz pristanak deponenta, prevesti dobra na područje treće zemlje, pod uslovima predviđenim u ovome članu;

d) zahtjev za stavljanje pod posebnu zaštitu mora sadržavati navod da država na čije se područje dobra prevoze prihvata odredbe ovoga člana.

Član 19.

Okupirano područje

Kad visoka ugovorna stranka koja okupira područje druge visoke ugovorne stranke prevozi kulturna dobra u sklonište smješteno drugdje na tom području, a u nemogućnosti je pridržavati se postupka predviđenog u Članu 17. Pravilnika, taj se prevoz ne smatra otuđenjem u smislu Člana 4. Konvencije ako glavni povjerenik za kulturna dobra, nakon što se savjetuje s redovnim osobljem za zaštitu, pismeno potvrdi da su okolnosti prouzrokovale nužnost takvoga prevoza.

GLAVA IV. ZNAK RASPOZNAVANJA

Član 20.

Postavljanje znaka

1. Stavljanje znaka raspoznavanja i stepen njegove vidljivosti prepušteni su procjeni nadležnih vlasti svake visoke ugovorne stranke. Znak se može isticati na zastavama i na trakama oko ruke; on se može naslikati na neki predmet ili prikazati na neki drugi primjeren način.

2. Međutim, u slučaju oružanog sukoba, ne prejudicirajući moguće potpunije označavanje, znak se mora staviti na transporte u slučajevima predviđenima u Članovima 12. i 13. Konvencije tako da bude danju jasno vidljiv iz vazduha, kao i sa zemlje.

Znak treba biti vidljiv sa zemlje:

- a) u pravilnim razmacima dovoljinim kako bi se jasno naznačila granica spomeničkog središta pod posebnom zaštitom;
- b) na ulazu u druga nepokretna kulturna dobra pod posebnom zaštitom.

Član 21.

Identifikacija osoba

1. Osobe spomenute u Članu 17. stavu 2. tačkama b) i c) Konvencije mogu nositi traku oko ruke sa znakom raspoznavanja, izdanom i sa žigom nadležnih vlasti.

2. Te osobe nose posebnu ličnu ispravu sa znakom raspoznavanja. Ta isprava sadrži najmanje prezime, ime, datum rođenja, položaj ili čin i dužnost nosioca. Isprava sadrži fotografiju nosioca, kao i njegov potpis ili njegove otiske prstiju, ili oboje. Na njoj je otisnut suvi žig nadležnih vlasti.

3. Svaka visoka ugovorna stranka utvrđuje uzorak lične isprave prema predlošku koji je kao primjer priložen ovom Pravilniku. Visoke ugovorne stranke uzajamno dostavljaju uzorak koji upotrebljavaju. Svaka je lična isprava, po mogućnosti, izrađena u najmanje dva primjerka, od kojih jedan čuva sila koja ju je izdala.

4. Pomenute se osobe ne mogu, osim iz opravdanih razloga, lišiti njihove lične isprave niti prava nošenja trake oko ruke.

PROTOKOL UZ KONVENCIJU O ZAŠTITI KULTURNIH DOBARA U SLUČAJU ORUŽANOG SUKOB *Protocol to the Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed conflict*

Hag, 14. maj 1954. godine

Visoke ugovorne stranke sporazumjele su se sljedeće:

I.

1. Svaka se visoka ugovorna stranka obavezuje da će spriječiti izvoz kulturnih dobara s područja koje je okupirala u vrijeme oružanog sukoba, a koja su definisana u Članu 1. Konvencije za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba, potpisane u Hagu 14. maja 1954.

2. Svaka se visoka ugovorna stranka obavezuje da će sekvistirati kulturna dobra koja su na njeno područje direktno ili indirektno uvezena s bilo kojeg okupiranog područja. Ta će se sekvestracija izvršiti bilo automatski u času uvoza ili, ako se to ne učini, na zahtjev vlasti toga područja.

3. Svaka se visoka ugovorna stranka obavezuje da će nakon prestanka neprijateljstava nadležnim vlastima prethodno okupiranoga područja vratiti kulturna dobra koja se kod nje nalaze, ako su ta dobra izvezena suprotno načelima iz stava 1. Ta se dobra nikada ne mogu zadržati na ime ratne odštete.

4. Visoka Ugovorna stranka, čija je obaveza bila spriječiti izvoz kulturnih dobara s područja koje je okupirala, mora platiti odštetu poštenom držaocu kulturnih dobara, koja se moraju vratiti u skladu s prethodnim stavom.

II.

5. Kulturna dobra porijeklom s područja visoke ugovorne stranke koja je ona, radi njihove zaštite od opasnosti oružanog sukoba, deponovala na područje druge visoke ugovorne stranke, posljednja će nakon prestanka neprijateljstava vratiti nadležnim vlastima područja porijekla.

III.

6. Ovaj će Protokol nositi datum 14. maj 1954. i ostaje do 31. decembra 1954. otvoren za potpisivanje svim državama pozvanima na Konferenciju koja je održana u Hagu od 21. aprila 1954. do 14. maja 1954.

7. a) Ovaj Protokol podliježe ratifikaciji država potpisnica u skladu s njihovim odnosnim ustavnim postupkom

b) Isprave o ratifikaciji polažu se kod Generalnog direktora Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu.

8. Od dana stupanja na snagu ovaj će Protokol biti otvoren za pristup svim državama spomenutim u stavu 6. koje nijesu potpisnice, kao i svim ostalim državama koje Izvršni savjet Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu pozove da pristupe. Pristup se ostvaruje polaganjem isprave o pristupu kod Generalnog direktora Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu.

9. Države navedene u stavovima 6. i 8. mogu, pri potpisivanju, ratifikaciji ili pristupanju, izjaviti da neće biti vezane odredbama odjeljka I. ili odredbama odjeljka II. ovoga Protokola.

10. a) Ovaj Protokol stupa na snagu tri mjeseca nakon što bude položeno pet isprava o ratifikaciji.

b) Poslije toga on stupa na snagu za svaku visoku ugovornu stranku tri mjeseca nakon polaganja njene isprave o ratifikaciji ili pristupu.

c) U situacijama predviđenima u Članovima 18. i 19. *Konvencije o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba*, potpisane u Hagu 14. maja 1954., za stranke koje su položile isprave o ratifikaciji ili pristupu prije ili nakon početka neprijateljstava ili okupacije, Protokol stupa na snagu odmah. U takvim će slučajevima Generalni direktor Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu na najbrži mogući način dostaviti obavještenja predviđena u stavu 14.

11. a) Države stranke Protokola preduzeće na dan njegova stupanja na snagu sve potrebne mjere kako bi osigurale njegovu stvarnu primjenu u periodu od šest mjeseci nakon toga stupanja na snagu.

b) To je razdoblje, za svaku državu koja položi ispravu o ratifikaciji ili pristupu nakon dana stupanja Protokola na snagu, šest mjeseci od dana polaganja njene isprave o ratifikaciji ili pristupu.

12. U času ratifikacije ili pristupa, ili u bilo koje vrijeme nakon toga, svaka visoka ugovorna stranka može, notifikacijom upućenom Generalnom direktoru Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu, izjaviti da će se ovaj *Protokol* primjenjivati na sva ili na neko od područja za čije je međunarodne odnose ona odgovorna. Spomenuta notifikacija počinje proizvoditi dejstvo tri mjeseca nakon datuma njenog prijema.

13. a) Svaka visoka ugovorna stranka može otkazati ovaj *Protokol* u vlastito ime ili u ime svakoga područja za čije je međunarodne odnose ona odgovorna.

b) Otkaz se notifikuje pismenom ispravom koja se polaže kod Generalnog direktora Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu.

c) Otkaz počinje proizvoditi učinak godinu dana nakon prijema isprave o otkazu. Međutim, ako u času isteka te godine stranka koja otkazuje učestvuje u oružanom sukobu, otkaz neće proizvesti učinak do prestanka neprijateljstava i u svakom slučaju tako dugo dok se ne završe operacije vraćanja kulturnih dobara.

14. Generalni direktor Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu obavijestit će države navedene u stavovima 6. i 8., kao i Ujedinjene nacije, o polaganju svih isprava o ratifikaciji, pristupu ili prihvatanju predviđenih u stavovima 7., 8. i 15. te o notifikacijama i otkazima predviđenima u odnosnim stavovima 12. i 13.

15. a) Ovaj se *Protokol* može revidirati ako reviziju zahtijeva više od jedne trećine visokih ugovornih stranaka.

b) U tu svrhu Generalni direktor Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu saziva konferenciju.

c) Izmjene ovoga *Protokola* stupaju na snagu tek nakon što ih jednoglasno usvoje visoke ugovorne stranke zastupljene na konferenciji i prihvati svaka visoka ugovorna stranka.

d) Prihvanje visokih ugovornih stranaka izmjena ovoga *Protokola* koje usvoji konferencija spomenuta u tačkama b) i c), obavlja se polaganjem službene isprave kod Generalnog direktora Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu.

e) Nakon stupanja na snagu izmjena ovoga Protokola, samo tako izmijenjeni tekst ovoga Protokola ostaje otvoren za ratifikaciju ili pristup.

U skladu sa Članom 102. *Povelje Ujedinjenih nacija*, ovaj će se *Protokol* registrovati u Sekretarijatu Ujedinjenih nacija na zahtjev Generalnog direktora Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu.

U potvrdu toga su potpisani, propisno ovlašćeni, potpisali ovaj *Protokol*.

Sastavljeno u Hagu, 14. maja 1954., na engleskom, francuskom, ruskom i španskom jeziku, s tim da su ta četiri teksta jednako vjerodostojna, u jednom jedinom primjerku koji se polaže u arhive Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu, a kojega će se vjerno ovjereni prepisi dostaviti svim državama navedenima u stavovima 6. i 8., kao i Ujedinjenim nacijama.

DRUGI PROTOKOL UZ HAŠKU KONVENCIJU IZ 1954. O ZAŠTITI KULTURNIH DOBARA U SLUČAJU ORUŽANOG SUKOBA

Second Protocol to the Hague Convention of 1954 for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict

Hag, 26. mart 1999. godine

Stranke,

Svjesne potrebe poboljšanja zaštite kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba i uspostave pojačane zaštite posebno određenih kulturnih dobara,

Ponovo *potvrđujući* važnost odredaba *Konvencije o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba*, sastavljene u Hagu 14. maja 1954., i ističući nužnost dopune tih odredaba mjerama za jačanje njihovog sprovođenja,

Želeći visokim ugovornim strankama *Konvencije* osigurati načine tješnjeg uključivanja u zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba utvrđivanjem odgovarajućih postupaka,

Smatrajući da bi pravila koja uređuju zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba trebala odražavati razvoj međunarodnog prava,

Potvrđujući da će pravilima običajnoga međunarodnog prava i nadalje biti uređena pitanja koja nijesu uređena odredbama ovoga *Protokola*,

sporazumjele su se sljedeće:

Glava 1.

UVOD

Član 1.

Definicije

U smislu ovoga Protokola:

- a) "stranka" znači državu stranku ovoga Protokola,
- b) "kulturna dobra" znači kulturna dobra kako su definisana u Članu 1. *Konvencije*,
- c) "Konvencija" znači *Konvenciju o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba*, sastavljenoj u Hagu 14. maja 1954.,
- d) "visoka ugovorna stranka" znači državu stranku *Konvencije*,
- e) "pojačana zaštita" znači sistem pojačane zaštite uspostavljen Članom 10. i 11.,
- f) "vojni cilj" znači objekt koji po svojoj prirodi, smještaju, svrsi ili upotrebi djelotvorno pridonosi vojnoj akciji i čije potpuno ili djelimično uništenje, zauzimanje ili onesposobljene pruža u datim okolnostima jasnu vojnu prednost,
- g) "protivpravno" znači pod prisilom ili na drugi način kršeći primjenjiva pravila unutrašnjeg prava okupiranog područja ili međunarodnog prava,
- h) "Popis" znači *Međunarodni popis kulturnih dobara pod pojačanom zaštitom* ustanovljen u skladu s Članom 27. stavom 1. tačkom b),
- i) "Generalni direktor" znači Generalnog direktora UNESCO-a,
- j) "UNESCO" znači Organizaciju Ujedinjenih nacija za prosvjetu, nauku i kulturu,
- k) "Prvi protokol" znači *Protokol za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba*, sastavljen u Hagu 14. maja 1954.

Član 2.

Odnos prema Konvenciji

Ovaj *Protokol* dopunjuje *Konvenciju* u odnosima između stranaka.

Član 3.

Polje primjene

1. Uz odredbe koje se primjenjuju u vrijeme mira, ovaj se *Protokol* primjenjuje u situacijama navedenima u Članu 18. stavu 1. i 2. *Konvencije* te u Članu 22. stavu 1.

2. Ako neka od stranaka oružanog sukoba nije vezana ovim *Protokolom*, stranke ovoga *Protokola* ostaju njime vezane u svojim međusobnim odnosima. One će, uz to, biti vezane ovim *Protokolom* u odnosu na državu stranku oružanog sukoba koja nije njime vezana ako ona prihvati odredbe ovoga Protokola, i to tako dugo dok ih primjenjuje.

Član 4.

Odnos između glave 3. i ostalih odredaba Konvencije i ovoga Protokola

Primjena odredaba glave 3. ovoga Protokola ne dira u:

1. primjenu odredaba glave I. *Konvencije* i glave 2. ovoga Protokola,
2. primjenu odredaba glave II. *Konvencije*, osim što će se, između stranaka ovoga Protokola ili između stranke i države koja prihvati i primjenjuje ovaj *Protokol* u skladu s Članom 3. stavom 2., ako je kulturnom dobru odobrena i posebna zaštita i pojačana zaštita, primijeniti samo odredbe o pojačanoj zaštiti.

Glava 2.

OPŠTE ODREDBE O ZAŠTITI

Član 5.

Čuvanje kulturnih dobara

Pripremne mjere koje se za čuvanje kulturnih dobara od predvidivih posljedica oružanog sukoba, shodno Članu 3. Konvencije preduzimaju u vrijeme mira uključuju, prema potrebi, izradu popisa kulturnih dobara, planiranje vanrednih mjera zaštite od požara ili urušenja, pripremu za premještanje pokretnih kulturnih dobara ili osiguranje odgovarajuće zaštite takvih dobara na mjestima gdje se nalaze i određivanje nadležnih vlasti odgovornih za čuvanje kulturnih dobara.

Član 6.

Poštovanje kulturnih dobara

U cilju osiguranja poštovanja kulturnih dobara u skladu s Članom 4. Konvencije:

- a) na odstupanje na osnovu imperativne vojne potrebe u smislu Člana 4. stava 2. Konvencije radi usmjeravanja neprijateljskog čina prema kulturnom dobru, može se pozivati samo onda i tako dugo dok:
  - (i) je to kulturno dobro svojom funkcijom pretvoreno u vojni cilj, i
  - (ii) nema drugoga stvarno mogućeg rješenja za postizanje slične vojne prednosti kakvu pruža usmjeravanje neprijateljskog čina prema tom cilju,
- b) na odstupanje na osnovi imperativne vojne potrebe u smislu Člana 4. stava 2. Konvencije radi upotrebe kulturnih dobara za svrhe koje će ih vjerovatno izložiti uništenju ili oštećenju, može se pozivati samo onda i tako dugo dok nije moguć izbor između takve upotrebe kulturnih dobara i nekoga drugog stvarno mogućeg načina za postizanje slične vojne prednosti,
- c) odluku o pozivanju na imperativnu vojnu potrebu može donijeti samo komandant jedinice koja je po veličini jednaka diviziji ili veća, ili jedinice po veličini manje ako okolnosti drukčije ne dopuštaju,
- d) u slučaju napada zasnovanog na odluci donesenoj u skladu s tačkom a), mora se unaprijed dati djelotvorno upozorenje kad god to okolnosti dopuštaju.

Član 7.

Mjere opreza pri napadu

Ne dirajući u ostale mjere opreza propisane međunarodnim humanitarnim pravom pri izvođenju vojnih operacija, svaka stranka sukoba mora:

- a) učiniti sve što je stvarno moguće kako bi provjerila da ciljevi koje će napasti nijesu kulturna dobra zaštićena na osnovu Člana 4. Konvencije,
- b) preduzeti sve stvarno moguće mjere opreza pri izboru sredstava i metoda napada kako bi se izbjeglo, i u svakom slučaju svelo na minimum, slučajno oštećenje kulturnih dobara zaštićenih na osnovu Člana 4. Konvencije,
- c) se suzdržati od donošenja odluke o izvođenju napada od kojega se može očekivati da će prouzrokovati slučajno oštećenje kulturnih dobara zaštićenih na osnovu Člana 4. Konvencije, koje bi bilo prekomjerno u odnosu na predviđenu stvarnu i direktnu vojnu prednost, te
- d) opozvati ili prekinuti napad ako postane jasno:
  - (i) da je cilj kulturno dobro zaštićeno na osnovu Člana 4. Konvencije,
  - (ii) da se može očekivati kako će napad prouzrokovati slučajno oštećenje kulturnih dobara zaštićenih na osnovu Člana 4. Konvencije, koje bi bilo prekomjerno u odnosu na predviđenu stvarnu i direktnu vojnu prednost.

Član 8.

Mjere opreza od posljedica neprijateljstava

Stranke sukoba moraju u najvećoj stvarno mogućoj mjeri:

- a) premjestiti pokretna kulturna dobra iz blizine vojnih ciljeva ili osigurati odgovarajuću zaštitu na mjestima gdje se nalaze,
- b) izbjeći smještanje vojnih ciljeva blizu kulturnih dobara.

Član 9.

Zaštita kulturnih dobara na okupiranom području

1. Ne dirajući odredbe Člana 4. i 5. Konvencije, stranka koja je u cijelosti ili djelimično okupirala područje druge stranke, zabraniti će i spriječiti što se tiče okupiranoga područja:

- a) svaki protivpravni izvoz, neko drugo premještanje ili prenos vlasništva kulturnih dobara,
  - b) svako arheološko iskopavanje, osim ako je ono nedvosmisleno nužno radi čuvanja, evidentiranja ili očuvanja kulturnih dobara,
  - c) svaku promjenu ili izmjenu namjene kulturnih dobara s namjerom prikrivanja ili uništenja kulturnih, istorijskih ili naučnih dokaza.
2. Svako arheološko iskopavanje, promjenu ili izmjenu namjene kulturnih dobara na okupiranom području mora se izvršiti u uskoj saradnji s nadležnim državnim vlastima toga područja, osim ako okolnosti to ne dopuštaju.

Glava 3.

POJAČANA ZAŠTITA

Član 10.

Pojačana zaštita

Kulturno se dobro može staviti pod pojačanu zaštitu ako ispunjava sljedeća tri uslova:

- a) da je to kulturna baština od najveće važnosti za čovječanstvo,
- b) da je zaštićeno odgovarajućim unutrašnjim pravnim i administrativnim mjerama, kojima mu se priznaje posebna kulturna i historijska vrijednost i osigurava najviši nivo zaštite,
- c) da se ne upotrebljava u vojne svrhe ili za zaštitu vojnih položaja i da je stranka pod čijom se kontrolom kulturno dobro nalazi dala izjavu kojom potvrđuje da se tako neće upotrijebiti.

Član 11.

Odobranje pojačane zaštite

1. Svaka stranka mora Odboru podnijeti popis kulturnih dobara za koja namjerava zahtijevati odobrenje pojačane zaštite.

2. Stranka pod čijom je nadležnošću ili kontrolom kulturno dobro može zahtijevati njegovo uvrštenje u *Popis* koji se ustanovljuje u skladu s Članom 27. stavom 1. tačkom b). Taj zahtjev sadrži sve potrebne informacije koje se tiču kriterijuma spomenutih u Članu 10. Odbor može pozvati stranku da zahtijeva uvrštenje toga kulturnog dobra u *Popis*.

3. Ostale stranke, Međunarodni odbor Plavog štita i druge nevladine organizacije mjerodavne stručnosti mogu Odboru preporučiti određeno kulturno dobro. U takvim slučajevima Odbor može odlučiti pozvati stranku da zahtijeva uvrštenje toga kulturnog dobra u *Popis*.

4. Ni zahtjev za uvrštenje kulturnog dobra smještenog na području nad kojim suverenost ili nadležnost prisvaja više od jedne države, niti uvrštenje toga dobra u *Popis*, ni na koji način ne prejudicira prava stranaka spora.

5. Nakon što primi zahtjev za uvrštenje u *Popis*, Odbor o zahtjevu obavještava sve stranke. Stranke mogu, u roku od šezdeset dana, podnijeti Odboru predstavku u pogledu takvog zahtjeva. Te se predstavke trebaju temeljiti samo na kriterijumima spomenutim u Članu 10. One moraju biti određene i odnositi se na činjenice. Odbor razmatra te predstavke, s tim da, prije donošenja odluke, pruži stranki koja zahtijeva uvrštenje mogućnost da odgovori. Kad su takve predstavke podnesene Odboru, odluka o uvrštenju u *Popis* donosi se, bez obzira na Član 26., većinom od četiri petine njegovih članova koji su prisutni i glasaju.

6. Pri odlučivanju o zahtjevu Odbor bi trebao tražiti savjet od vladinih i nevladinih organizacija, kao i od pojedinih stručnjaka.

7. Odluka o odobrenju ili o odbijanju pojačane zaštite može se donijeti samo na osnovu kriterijuma spomenutih u Članu 10.

8. U posebnim slučajevima, kad Odbor zaključi da stranka koja zahtijeva uvrštenje kulturnog dobra u *Popis* ne može ispuniti kriterijume iz Člana 10. tačke b), on može odobriti pojačanu zaštitu pod uslovom da stranka podnositelj zahtjeva podnese zahtjev za međunarodnu pomoć na osnovu Člana 32.

9. Čim započnu neprijateljstva stranka sukoba može, zbog vanredne situacije, zahtijevati pojačanu zaštitu kulturnih dobara koja su pod njenom nadležnošću ili kontrolom, podnošenjem takvog zahtjeva Odboru. Taj će zahtjev Odbor odmah proslijediti svim strankama sukoba. U takvim slučajevima Odbor hitno razmatra predstave dotičnih stranaka. Odluka o odobrenju privremene pojačane zaštite donosi se, što je prije moguće, bez obzira na Član 26., većinom od četiri petine članova Odbora koji su prisutni i glasaju. Odbor može odobriti privremenu pojačanu zaštitu očekujući ishod redovnog postupka odobravanja pojačane zaštite, pod uslovom da su ispunjeni kriterijumi sadržani u Članu 10. tačkama a) i c).

10. Pojačana zaštita kulturnog dobra odobrena je od časa njegova uvrštenja u *Popis*.

11. Generalni će direktor, bez odlaganja, obavijestiti Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija i sve stranke o svakoj odluci Odbora da uvrsti kulturno dobro u *Popis*.

Član 12.

Imunitet kulturnih dobara pod pojačanom zaštitom

Stranke sukoba osiguravaju imunitet kulturnih dobara pod pojačanom zaštitom suzdržavajući se od toga da takva dobra učine predmetom napada te da njih ili njihovu neposrednu okolinu upotrijebe za podršku vojnoj akciji.

Član 13.

Gubitak pojačane zaštite

1. Kulturno dobro pod pojačanom zaštitom gubi takvu zaštitu samo:

- a) ako se takva zaštita suspenduje ili ukine u skladu s Članom 14., ili
- b) ako i tako dugo dok je to dobro svojom upotrebom postalo vojni cilj.

2. U okolnostima navedenima u stavu 1. tački b) takvo dobro može biti predmet napada samo:

- a) ako je napad jedino stvarno moguće sredstvo za okončanje upotrebe toga dobra kako je izloženo u stavu 1. tački b),
- b) ako su preduzete sve stvarno moguće mjere opreza u izboru sredstava i metoda napada ili, u svakom slučaju, kako bi se svela na minimum oštećenja toga kulturnog dobra,
- c) osim ako okolnosti ne dopuštaju, radi nužnosti neposredne samoodbrane:
  - (i) ako je naređenje za napad dato na najvišem operativnom nivou komandovanja,
  - (ii) ako je protivničkim snagama unaprijed dato djelotvorno upozorenje kojim se zahtijeva okončanje upotrebe navedene u stavu 1. tački b),
  - (iii) ako je protivničkim snagama dat razuman rok da poprave stanje.

Član 14.

Suspenzija i ukidanje pojačane zaštite

1. Kad kulturno dobro više ne ispunjava neki od kriterijuma iz Člana 10. ovoga Protokola, Odbor može suspendovati ili ukinuti pojačanu zaštitu toga dobra njegovim skidanjem s Popisa.

2. U slučaju teškog kršenja Člana 12. u odnosu na kulturno dobro pod pojačanom zaštitom koje proizlazi iz upotrebe za pomoć vojnoj akciji, Odbor može suspendovati pojačanu zaštitu toga dobra. Kad su takva kršenja uzastopna, Odbor može izuzetno ukinuti pojačanu zaštitu toga dobra njegovim skidanjem s Popisa.

3. Generalni će direktor, bez odlaganja, obavijestiti Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija i sve stranke ovoga Protokola o svakoj odluci Odbora da suspenduje ili ukine pojačanu zaštitu kulturnog dobra.

4. Prije donošenja takve odluke, Odbor pruža strankama priliku da iznesu svoje stavove.

Glava 4.

KAZNENA ODGOVORNOST I NADLEŽNOST

Član 15.

Teška kršenja ovoga Protokola

1. Svaka osoba čini kazneno djelo u smislu ovoga Protokola ako namjerno i kršenjem *Konvencije* ili ovoga Protokola izvrši bilo koji od sljedećih činova:

- a) učini kulturno dobro pod pojačanom zaštitom predmetom napada,
- b) upotrijebi kulturno dobro pod pojačanom zaštitom ili njegovu neposrednu okolinu za podršku vojnoj akciji,
- c) u velikim razmjerima uništi ili prisvoji kulturno dobro zaštićeno *Konvencijom* i ovim *Protokolom*,
- d) učini kulturno dobro zaštićeno *Konvencijom* i ovim *Protokolom* predmetom napada,
- e) krađu, pljačku ili otuđenje kulturnih dobara zaštićenih *Konvencijom* ili vandalski postupci prema takvim dobrima.

2. Svaka će stranka usvojiti potrebne mjere kako bi u svojem unutrašnjem pravu propisala da su kaznena djela navedena u ovome članu kaznena djela za koja se izriče primjerena kazna. Pritom će se stranke pridržavati opštih načela prava i međunarodnog prava, uključujući pravila kojima se pojedinačna kaznena odgovornost proširuje i na osobe koje nijesu neposredni počinioci kaznenog djela.

Član 16.

Nadležnost

1. Ne dirajući stav 2., svaka će stranka preduzeti potrebne zakonodavne mjere kako bi uspostavila nadležnost u pogledu kaznenih djela navedenih u Članu 15. u sljedećim slučajevima:

- a) kad je takvo kazneno djelo počinjeno na području te države,
- b) kad je navodni počinitelj državljanin te države,
- c) ako je riječ o kaznenim djelima navedenima u Članu 15. stavu 1. tački a) – c), kad se navodni počinitelj nalazi na njenom području.

2. Što se tiče vršenja nadležnosti i ne dirajući Član 28. *Konvencije*:

- a) ovaj Protokol ne sprječava utvrđivanje lične kaznene odgovornosti niti utiče na nadležnost suda utemeljenu na odredbama domaćeg prava ili međunarodnog prava, kada se to pravo primjenjuje, a nije od uticaja na nadležnost suda koja se temelji na međunarodnom običajnom pravu,
- b) osim ako država koja nije stranka ovoga Protokola prihvati i primjenjuje njegove odredbe u skladu s Članom 3. stavom 2., pripadnici oružanih snaga i državljani države koja nije stranka ovoga Protokola, izuzimajući one državljane koji služe u oružanim snagama države koja je stranka ovoga Protokola, ne podliježu pojedinačnoj kaznenoj odgovornosti na osnovu ovoga Protokola, niti ovaj *Protokol* nameće obavezu da se u odnosu na te osobe uspostavi nadležnost ili da se izruče.

Član 17.

Krivično gonjenje

1. Stranka na čijem se području nalazi navodni počinitelj kaznenog djela iz Člana 15. stava 1. tačke a) – c), ukoliko ne izruči tu osobu, dostaviće predmet, bez izuzetka i pretjeranog odugovlačenja, nadležnim tijelima radi krivičnog gonjenja i vođenja postupka u skladu s domaćim pravom ili ako ih je moguće primijeniti, s odredbama mjerodavnog međunarodnog prava.

2. Ne dirajući u odredbe mjerodavnog međunarodnog prava, ako se ono primjenjuje, svakoj osobi protiv koje se vodi postupak na osnovi *Konvencije* ili ovoga Protokola, garantuje se pravo na pravično postupanje i pravično suđenje, u svim fazama postupka, u skladu s domaćim pravom i međunarodnim pravom, i ni u kojem slučaju ta osoba ne uživa nepovoljnija jemstva od onih koja su priznata međunarodnim pravom.

Član 18.

Izručenje

1. Smatra se da su kaznena djela navedena u Članu 15. stavu 1. tački a) – c) obuhvaćena u svakom ugovoru o izručenju, sklopljenom između stranaka prije stupanja ovoga Protokola na snagu, kao kaznena djela koja podliježu

izručenju. Stranke se obavezuju da će takva kaznena djela obuhvatiti u svim ugovorima o izručenju koje će ubuduće međusobno sklopiti.

2. Kad stranka koja izručenje uslovljava postojanjem ugovora primi zahtjev za izručenje od stranke s kojom nije vezana ugovorom o izručenju, zamoljena stranka može, po vlastitom izboru, smatrati ovaj Protokol pravnim osnovom za izručenje što se tiče kaznenih djela navedenih u Članu 15. stavu 1. tački a) – c).

3. Stranke koje izručenje ne uslovljavaju postojanjem ugovora međusobno priznaju kaznena djela navedena u Članu 15. stavu 1. tački a) – c) kao kaznena djela koja podliježu izručenju, pod uslovima predviđenima pravom zamoljene stranke.

4. Za svrhu izručenja za kaznena djela iz Člana 15. stava 1. tačke a) – c), kada je to potrebno, smatraće se da su ta djela počinjena, osim u mjestu izvršenja, i na području stranaka čija je nadležnost ustanovljena na osnovu odredbe Člana 16. stava 1.

Član 19.

Uzajamna pravna pomoć

1. Stranke će pružati uzajamnu pomoć, u najvećoj mogućoj mjeri, tokom istražnog ili kaznenog postupka ili postupka izručenja za kaznena djela iz Člana 15. stava 1. tačke a) – c), uključujući pomoć u pribavljanju dokaza kojima raspolažu i koji su potrebni za vođenje postupka.

2. Svoje obaveze na osnovu stava 1. stranke izvršavaju shodno svim ugovorima ili drugim sporazumima o uzajamnoj pravnoj pomoći koji među njima postoje. U nedostatku takvih ugovora ili sporazuma, stranke uzajamno pružaju pravnu pomoć u skladu sa svojim unutrašnjim pravom.

Član 20.

Razlozi za odbijanje

1. U svrhu izručenja kaznena djela navedena u Članu 15. stavu 1. tački a) – c), a u svrhu uzajamne pravne pomoći kaznena djela navedena u Članu 15., ne smatraju se političkim kaznenim djelima, ni kaznenim djelima povezanim s političkim kaznenim djelima, ni kaznenim djelima podstaknutim političkim pobudama. Prema tome, zahtjev za izručenje ili za uzajamnu pravnu pomoć, utemeljen na takvim kaznenim djelima, ne može se odbiti s jednim razlogom da se tiče političkoga kaznenog djela, kaznenog djela povezanog s političkim kaznenim djelom ili kaznenim djelom podstaknutim političkim pobudama.

2. Nijedna se odredba ovoga *Protokola* ne smije tumačiti kao da nameće obavezu izručenja ili pružanja uzajamne pravne pomoći ako zamoljena stranka ima čvrste razloge da vjeruje da je zahtjev za izručenje za kaznena djela navedena u Članu 15. stavu 1. tački a) – c), ili zahtjev za uzajamnu pravnu pomoć što se tiče kaznenih djela navedenih u Članu 15., podnesen radi krivičnog gonjenja ili kažnjavanja osobe zbog njene rase, vjeroispovijesti, nacionalnosti, etničkog porijekla ili političkog mišljenja, ili da bi udovoljenje zahtjevu bilo štetno za položaj te osobe iz bilo kojega od tih razloga.

Član 21.

Mjere u pogledu ostalih kršenja

Ne dirajući Član 28. *Konvencije*, svaka će stranka usvojiti one zakonodavne, administrativne ili disciplinske mjere koje bi mogle biti potrebne radi suzbijanja sljedećih činova kad su izvršeni namjerno:

- a) svake upotrebe kulturnih dobara kršenjem *Konvencije* ili ovoga *Protokola*,
- b) svakog protivpravnog izvoza, nekoga drugog premještanja ili prenosa vlasništva kulturnih dobara s okupiranoga područja kršenjem *Konvencije* ili ovoga *Protokola*.

Glava 5.

ZAŠTITA KULTURNIH DOBARA U ORUŽANIM SUKOBIMA KOJI NEMAJU MEĐUNARODNI KARAKTER

Član 22.

Oružani sukobi koji nemaju međunarodni karakter

1. Ovaj se *Protokol* primjenjuje u slučaju oružanog sukoba koji nema međunarodni karakter i koji izbije na području jedne od stranaka.

2. Ovaj se *Protokol* ne primjenjuje na situacije unutrašnjih nemira i napetosti, kao što su pobune, izolovani i sporadični postupci nasilja te drugi postupci slične prirode.

3. Ni na koju odredbu ovoga *Protokola* ne može se pozivati a da to bude na štetu suverenosti ili odgovornosti vlade da svim zakonitim sredstvima održava ili ponovo uspostavi pravni poredak ili da brani nacionalno jedinstvo i teritorijalnu cjelovitost države.

4. Nijedna odredba ovoga *Protokola* ne dira u primarnu nadležnost stranke, na čijem je području izbio oružani sukob koji nema međunarodni karakter, u pogledu kršenja navedenih u Članu 15.

5. Ni na koju odredbu ovoga *Protokola* ne može se pozivati kao na opravdanje za direktno ili indirektno miješanje, iz bilo kojega razloga, u oružani sukob ili u unutrašnje ili spoljne poslove stranke na čijem je području taj sukob izbio.

6. Primjena ovoga *Protokola* na situaciju spomenutu u stavu 1. ne utiče na pravni položaj stranaka sukoba.

7. UNESCO može strankama sukoba ponuditi svoje usluge.

Glava 6.

INSTITUCIONALNA PITANJA

Član 23.

Sastanak stranaka

- 1) Sastanak stranaka sazvaće se istovremeno s Generalnom konferencijom UNESCO-a i koordinirano sa Sastankom visokih ugovornih stranaka, ako je Generalni direktor sazvaio takav sastanak.
- 2) Sastanak stranaka donosi svoj poslovnik.
- 3) Funkcije Sastanka stranaka su sljedeće:
  - a) birati članove Odbora, u skladu s Članom 24. stavom 1.,
  - b) potvrđivati smjernice koje je Odbor izradio u skladu s Članom 27. stavom 1. tačkom a),
  - c) davati uputstva o tome kako će se Odbor koristiti Fondom i osigurati nadzor nad tim,
  - d) razmatrati izvještaje koje Odbor podnosi u skladu s Članom 27. stavom 1. tačkom d),
  - e) razmatrati svaki problem koji se odnosi na primjenu ovoga Protokola i, prema potrebi, davati preporuke.
- 4) Na zahtjev najmanje jedne petine stranaka Generalni direktor saziva vanredni Sastanak stranaka.

Član 24.

Odbor za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba

1. Ovim se osniva Odbor za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba. On je sastavljen od dvanaest stranaka koje bira Sastanak stranaka.
2. Odbor se sastaje jedanput godišnje na redovnom zasjedanju, a na vanrednim zasjedanjima kad to procijeni potrebnim.
3. Pri određivanju sastava Odbora stranke nastoje osigurati pravičnu zastupljenost različitih svjetskih regija i kultura.
4. Stranke članice Odbora za svoje predstavnike biraju osobe koje su stručne na polju kulturne baštine, obrane ili međunarodnog prava i nastoje, međusobno se savjetujući, osigurati da Odbor u cjelini sjedini odgovarajuće stručno znanje na svim tim poljima.

Član 25.

Trajanje mandata

1. Stranka se bira u Odbor za razdoblje od četiri godine, a može se odmah ponovo izabrati samo jedanput.
2. Bez obzira na odredbe stava 1., trajanje mandata polovine članova izabranih na prvom izboru prestaje na kraju prvog redovnog zasjedanja Sastanka stranaka nakon onoga na kojemu su bili izabrani. Te članove žrijebom određuje predsjednik toga Sastanka nakon prvog izbora.

Član 26.

Poslovnik

1. Odbor donosi svoj poslovnik.
2. Većina članova čini kvorum. Odluke Odbora donose se dvotrećinskom većinom članova koji glasaju.
3. Članovi ne učestvuju u glasanju o bilo kojoj odluci o kulturnim dobrima koja su pogođena oružanim sukobom kojega su stranke.

Član 27.

Funkcije

1. Funkcije su Odbora sljedeće:
  - a) izraditi smjernice za sprovođenje ovog *Protokola*,
  - b) odobriti, suspendovati ili ukinuti pojačanu zaštitu kulturnih dobara te ustanoviti, ažurirati i unaprjeđivati *Popis kulturnih dobara pod pojačanom zaštitom*,
  - c) pratiti i nadzirati sprovođenje ovoga Protokola i potpomagati identifikaciju kulturnih dobara pod pojačanom zaštitom,
  - d) razmatrati i komentarisati izvještaje stranaka, prema potrebi tražiti razjašnjenja i pripremati vlastiti izvještaj za Sastanak stranaka,
  - e) primati i razmatrati zahtjeve za međunarodnu pomoć na osnovu Člana 32.,
  - f) odlučivati o korišćenju Fonda,
  - g) svaka druga funkcija koju bi mu dodijelio Sastanak stranaka.
2. Funkcije Odbora obavljaju se u saradnji s Generalnim direktorom.
3. Odbor saraduje sa međunarodnim i nacionalnim vladinim i nevladinim organizacijama čiji su ciljevi slični onima Konvencije, Prvoga protokola i ovoga Protokola. Radi pomoći u obavljanju svojih funkcija, Odbor može na svoje sastanke pozvati, u savjetodavnom svojstvu, ugledne strukovne organizacije, poput onih koje imaju službene veze s UNESCO-om, uključujući Međunarodni odbor Plavog štita (ICBS) i njegova temeljna tijela. Predstavnici Međunarodnog centra za izučavanje, očuvanje i restauraciju kulturnih dobara (Rimski centar) i Međunarodnog odbora Crvenog krsta (ICRC) mogu se takođe pozvati u savjetodavnom svojstvu.

Član 28.
Sekretarijat

Odboru pomaže Sekretarijat UNESCO-a, koje priprema dokumentaciju Odbora i dnevni red njegovih sastanaka i osigurava izvršenje njegovih odluka.

Član 29.

Fond za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba

1. Ovim se osniva Fond u sljedeće svrhe:
  - a) dodijeliti finansijsku ili drugu pomoć za pomoć pripremnim ili drugim mjerama koje treba preduzeti u vrijeme mira shodno, uz ostalo, s Članom 5., Članom 10. tačkom b) i Članom 30., te
  - b) dodijeliti finansijsku ili drugu pomoć za pomoć vanrednim, privremenim ili drugim mjerama zaštite kulturnih dobara u razdoblju oružanog sukoba ili obnove koja slijedi odmah nakon prestanka neprijateljstava, u skladu, uz ostalo, s Članom 8. tačkom b).
2. Fond djeluje kao depozitarni fond, u skladu s finansijskim propisima UNESCO-a.
3. Sredstva iz Fonda koriste se isključivo u svrhe koje Odbor odobri u skladu s uputstvima određenima u Članu 23. stavu 3. tački c). Odbor može prihvatiti doprinose namijenjene određenom programu ili projektu, pod uslovom da je Odbor odlučio o sprovođenju takvog programa ili projekta.
4. Prihode Fonda čine:
  - a) dobrovoljni doprinosi stranaka,
  - b) doprinosi, darovi i legat:
    - (i) drugih država,
    - (ii) UNESCO-a ili drugih organizacija iz sistema Ujedinjenih nacija,
    - (iii) drugih međuvladinih ili nevladinih organizacija, i
    - (iv) javnih ili privatnih tijela, ili pojedinaca,
  - c) sve kamate koje Fondu pristižu,
  - d) zarade od prikupljenih priloga i zarade s priredaba organizovanih u korist Fonda,
  - e) svi ostali prihodi odobreni direktivama koje su primjenjive na Fond.

Glava 7.

ŠIRENJE INFORMACIJA I MEĐUNARODNA POMOĆ

Član 30.

Diseminacija

1. Stranke će nastojati primjerenim sredstvima, posebno obrazovnim i informativnim programima, jačati cijenjenje i poštovanje kulturnih dobara od cjelokupnoga stanovništva.
2. Stranke će, što je više moguće, razglašavati ovaj Protokol i u vrijeme mira i u vrijeme oružanog sukoba.
3. Sve vojne ili civilne vlasti koje su u vrijeme oružanog sukoba odgovorne za primjenu ovoga Protokola moraju u potpunosti poznavati njegov tekst. U tu će svrhu, ovisno od slučaja, stranke:
  - a) ugraditi u svoje vojne propise uputstva i preporuke o zaštiti kulturnih dobara,
  - b) izraditi i sprovoditi, u saradnji s UNESCO-om te mjerodavnim vladinim i nevladinim organizacijama, mirnodopske programe obuke i obrazovanja,
  - c) međusobno saopštavati, posredovanjem Generalnog direktora, informacije o zakonima, administrativnim odredbama i preduzetim mjerama radi sprovođenja tačaka a) i b),
  - d) što je brže moguće, međusobno saopštavati, posredovanjem generalnog direktora, zakone i administrativne odredbe koje usvoje radi osiguranja primjene ovoga Protokola.

Član 31.

Međunarodna saradnja

U slučajevima teških kršenja ovoga Protokola, stranke se obavezuju djelovati zajednički, posredovanjem Odbora, ili pojedinačno, u saradnji s UNESCO-om i Ujedinjenim nacijama, shodno *Povelji Ujedinjenih nacija*.

Član 32.

Međunarodna pomoć

1. Stranka može od Odbora zatražiti međunarodnu pomoć za kulturna dobra pod pojačanom zaštitom, kao i pomoć za pripremu, izradu i sprovođenje zakona, administrativnih odredaba i mjera navedenih u Članu 10.
2. Stranka sukoba koja nije stranka ovoga *Protokola*, ali prihvata i primjenjuje odredbe u skladu s Članom 3. stavom 2., može od Odbora zatražiti primjerenu međunarodnu pomoć.
3. Odbor donosi pravila o podnošenju molbi za međunarodnu pomoć i određuje moguće oblike te pomoći.
4. Stranke se podstiču na davanje tehničke pomoći svake vrste, posredovanjem Odbora, onim strankama ili strankama sukoba koje to traže.

Član 33.

Pomoć UNESCO-a

1. Stranka se može obratiti UNESCO-u za tehničku pomoć u organizaciji zaštite svojih kulturnih dobara, naročito što se tiče pripremnih mjera koje treba preduzeti kako bi se osiguralo čuvanje kulturnih dobara, preventivnih i organizacionih mjera za vanredna stanja te izrade nacionalnih popisa kulturnih dobara ili u pogledu svakoga drugog problema koji proizlazi iz primjene ovoga Protokola. UNESCO pruža takvu pomoć u granicama svojega programa i mogućnosti.

2. Stranke se podstiču na pružanje tehničke pomoći na dvostranom i višestranom nivou.

3. UNESCO je ovlašten o tim pitanjima samoinicijativno davati predloge strankama.

Glava 8. **IZVRŠAVANJE OVOGA PROTOKOLA**

Član 34.

Sile zaštitnice

Ovaj se *Protokol* primjenjuje u saradnji sa silama zaštitnicama, čija je dužnost da štiti interese stranaka sukoba.

Član 35.

Postupak mirenja

1. Sile zaštitnice pružaju dobre usluge u svim slučajevima kad to ocijene korisnim u interesu kulturnih dobara, posebno ako postoji nesaglasnost između stranaka sukoba o primjeni ili u tumačenju odredaba ovoga Protokola.

2. U tu svrhu, svaka od sila zaštitnica može, na poziv jedne stranke, Generalnog direktora ili samoinicijativno, strankama sukoba predložiti sastanak njihovih predstavnika i, posebno, vlasti odgovornih za zaštitu kulturnih dobara, ako je to primjereno, na području neke države koja nije stranka sukoba. Stranke sukoba dužne su sprovesti predloge o sastanku koji su im podneseni. Sile zaštitnice predložiće strankama sukoba osobu koja pripada nekoj državi koja nije stranka sukoba ili koju predloži Generalni direktor, a koja će se pozvati da u svojstvu predsjednika učestvuje na takvom sastanku.

Član 36.

Mirenje ako nema sila zaštitnica

1. U sukobu u kojemu nijesu imenovane sile zaštitnice, Generalni direktor može pružiti dobre usluge i djelovati u svakom drugom obliku mirenja ili posredovanja radi rješenja neslaganja.

2. Predsjednik Odbora može, na poziv jedne stranke ili glavnog direktora, strankama sukoba predložiti sastanak njihovih predstavnika i, posebno, vlasti odgovornih za zaštitu kulturnih dobara, ako je to primjereno, na području neke države koja nije stranka sukoba.

Član 37.

Prevodi i izvještaji

1. Stranke će prevesti ovaj *Protokol* na svoje službene jezike i priložiti te službene prevode Generalnom direktoru.

2. Stranke će svake četiri godine Odboru dostavljati izvještaje o sprovođenju ovoga Protokola.

Član 38.

Odgovornost država

Nijedna odredba ovoga Protokola o pojedinačnoj kaznenoj odgovornosti ne utiče na odgovornost država prema međunarodnom pravu, uključujući ratne odštete.

Glava 9. **ZAVRŠNE ODREDBE**

Član 39.

Jezici

Ovaj je *Protokol* sastavljen na arapskom, engleskom, francuskom, kineskom, ruskom i španskom jeziku, s tim da je tih šest tekstova jednako vjerodostojno.

Član 40.

Potpisivanje

Ovaj će *Protokol* nositi datum 26. mart 1999. Biće otvoren za potpisivanje svim visokim ugovornim strankama u Hagu od 17. maja do 31. decembra 1999.

Član 41.

Ratifikacija, prihvatanje ili odobrenje

1. Ovaj *Protokol* podliježe ratifikaciji, prihvatanju ili odobrenju visokih ugovornih stranaka koje su ga potpisale, u skladu s njihovim odnosnim ustavnim postupkom.

2. Isprave o ratifikaciji, prihvatanju ili odobrenju polažu se kod Generalnog direktora.

Član 42.

Pristupanje

1. Ovaj će Protokol biti otvoren za pristup visokim ugovornim strankama od 1. januara 2000.
2. Pristup se ostvaruje polaganjem isprave o pristupu kod Generalnog direktora.

Član 43.

Stupanje na snagu

1. Ovaj Protokol stupa na snagu tri mjeseca nakon što bude položeno dvadeset isprava o ratifikaciji, prihvatanju, odobrenju ili pristupu.
2. Poslije toga on stupa na snagu za svaku stranku tri mjeseca nakon polaganja njene isprave o ratifikaciji, prihvatanju, odobrenju ili pristupu.

Član 44.

Stupanje na snagu u situacijama oružanog sukoba

U situacijama predviđenima u Članu 18. i 19. Konvencije, za stranke koje su položile isprave o ratifikaciji, prihvatanju, odobrenju ili pristupu prije ili nakon početka neprijateljstava ili okupacije, Protokol stupa na snagu odmah. U takvim će slučajevima Generalni direktor na najbrži mogući način dostaviti obavještenja predviđena u Članu 46.

Član 45.

Otkazivanje

1. Svaka stranke može otkazati ovaj Protokol.
2. Otkaz se notifikuje pisanom ispravom koja se polaže kod Generalnog direktora.
3. Otkaz počinje proizvoditi dejstvo godinu dana nakon prijema isprave o otkazu. Međutim, ako u času isteka te godine stranka koja otkazuje učešće u oružanom sukobu, otkaz neće proizvesti učinak do prestanka neprijateljstava i u svakom slučaju tako dugo dok se ne završe operacije vraćanja kulturnih dobara.

Član 46.

Obavještenja

Generalni će direktor obavijestiti sve visoke ugovorne stranke, kao i Ujedinjene nacije, o polaganju svih isprava o ratifikaciji, prihvatanju, odobrenju ili pristupu predviđenih u Članu 41. i 42. te o otkazima predviđenima u Članu 45.

Član 47.

Registrowanje u Ujedinjenim nacijama

U skladu s Članom 102. Povelje Ujedinjenih nacija, ovaj će se *Protokol* registrovati u Sekretarijatu Ujedinjenih nacija na zahtjev Generalnog direktora.

U potvrdu toga su potpisani, propisno ovlašćeni, potpisali ovaj Protokol.

Sastavljeno u Hagu 26. marta 1999., u jednom jedinom primjerku koji se polaže u arhive UNESCO-a, a kojega će se vjerni ovjereni prepisi dostaviti svim visokim ugovornim strankama.